YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

5 päivänä maaliskuuta 1998 *

Asiassa C-194/96,

jonka Bundessozialgericht (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Hilmar Kulzer

vastaan

Freistaat Bayern

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 2 artiklan 3 kohdan, 73 artiklan ja 77 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3427/89 (EYVL L 331, s. 1) sekä 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1247/92 (EYVL L 136, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Gulmann sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari), J.-P. Puissochet ja P. Jann,

julkisasiamies: N. Fennelly,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Hilmar Kulzer, edustajanaan asianajaja Michael Kaplitz, Schwandorf,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja Peter Hillenkamp,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan komission 16.9.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.10.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundessozialgericht on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 30.4.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 10.6.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä

sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 2 artiklan 3 kohdan, 73 artiklan ja 77 artiklan tulkinnasta, sellaisena kuin asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3427/89 (EYVL L 331, s. 1) sekä 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1247/92 (EYVL L 136, s. 1; jäljempänä asetus).

2 Nämä kysymykset on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat Hilmar Kulzer ja Freistaat Bayern ja joka koskee perheavustusten myöntämistä Kulzerin huollettavana olevalle lapselle.

Yhteisön oikeus

3 Asetuksen N:o 1408/71 neljännessä ja viidennessä perustelukappaleessa, sellaisina kuin ne olivat asetuksen alkuperäisessä sanamuodossa (EYVL 1971, L 149, s. 2), todetaan seuraavaa:

"niiden merkittävien erojen vuoksi, joita kansallisissa lainsäädännöissä on niiden henkilöllisen ulottuvuuden osalta, on suotavaa luoda periaate, jonka mukaan asetusta sovelletaan kaikkiin niihin jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka ovat vakuutettuja palkattujen työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmissä;

kansallisten sosiaaliturvalainsäädäntöjen yhteensovittamissäännöt ovat osa jäsenvaltioiden kansalaisten vapaan liikkuvuuden periaatetta, ja niillä on tämän vuoksi myötävaikutettava heidän elämäntasonsa ja työolojensa parantumiseen takaamalla yhteisössä yhtäältä kaikille jäsenvaltioiden kansalaisille yhdenvertainen kohtelu erilaisten kansallisten lainsäädäntöjen osalta ja takaamalla toisaalta työntekijöille ja heidän oikeudenomistajilleen mahdollisuus saada sosiaaliturvaetuuksia työ- ja asuinpaikasta riippumatta".

4 Asetuksen 1 artiklan a kohdassa säädetään, että tässä asetuksessa

"a) 'palkatulla työntekijällä' ja 'itsenäisellä ammatinharjoittajalla' tarkoitetaan:

i) henkilöä, joka on pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella vakuutettu yhden tai useamman palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvajärjestelmän alan kattaman vakuutustapahtuman varalta;

ii) henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu yhden tai useamman tässä asetuksessa tarkoitetun sosiaaliturvan alan kattaman vakuutustapahtuman varalta sosiaaliturvajärjestelmässä, joka koskee kaikkia asukkaita tai koko työssäolevaa väestöä, jos tällainen henkilö:

— voidaan määrittää palkatuksi työntekijäksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi sen perusteella, kuinka tällainen järjestelmä on hallinnollisesti järjestetty tai rahoitettu, tai

— jollei tällaista perustetta ole, on vakuutettu joidenkin muiden liitteessä I eriteltyjen vakuutustapahtumien varalta palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien järjestelmässä, tai iii alakohdassa tarkoitetussa järjestelmässä joko pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella, tai, jollei kyseisessä jäsenvaltiossa ole sellaista järjestelmää, vastaa liitteessä I olevaa määritelmää;

iii) henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu tässä asetuksessa tarkoitettujen alojen kattaman useamman vakuutustapahtuman varalta tavallisessa sosiaaliturvajärjestelmässä, joka kattaa koko maaseutuväestön liitteessä I säädettyjen perusteiden mukaisesti;

iv) henkilöä, joka on vapaaehtoisesti vakuutettu yhden tai useamman tässä asetuksessa tarkoitetun alan kattaman vakuutustapahtuman varalta jäsenvaltion palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia tai kaikkia asukkaita tai tiettyjä asukasryhmiä koskevassa sosiaaliturvajärjestelmässä:

— jos tällainen henkilö toimii palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, tai

— jos tällainen henkilö on aiemmin ollut pakollisesti vakuutettu saman vakuutustapahtuman varalta saman jäsenvaltion palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevassa järjestelmässä".

5 Asetuksen saman artiklan j kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että "'lainsäädännöllä' tarkoitetaan jokaisen jäsenvaltion osalta lakeja, asetuksia ja muita määräyksiä sekä kaikkia muita täytäntöönpanotoimenpiteitä, nykyisiä tai tulevia, jotka liittyvät 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin sosiaaliturvan aloihin tai järjestelmiin tai 4 artiklan 2 a kohdassa tarkoitettuihin maksuihin perustumattomiin erityisetuuksiin".

6 Asetuksen 2 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä.

— —

3. Tätä asetusta sovelletaan virkamiehiin ja henkilöihin, joita sovellettavan lainsäädännön mukaan pidetään sellaisina, jos heihin sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon tätä asetusta sovelletaan."

7 Asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"4. Tätä asetusta ei sovelleta sosiaalihuoltoon ja lääkinnälliseen huoltoon, sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiin eikä virkamiesten ja sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmiin."

8 Asetuksen 73 artiklan mukaan palkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa.

9 Asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella eläkeläinen tai lapset asuvat:

a) eläkeläiselle, joka saa eläkettä vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, joka on vastuussa eläkkeestä."

10 Liitteessä I olevan I jakson C kohdassa "Saksa" säädetään seuraavaa:

"Jos toimivaltainen laitos, joka myöntää perhe-etuuksia asetuksen III osaston 7 luvun mukaisesti, on saksalainen laitos, asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan mukaan:

a) 'palkatulla työntekijällä' tarkoitetaan henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu työttömyyden varalta, tai henkilöä, joka tällaisen vakuutuksen perusteella saa sairausvakuutuksen nojalla rahaetuuksia tai niihin verrattavia etuuksia;

b) 'itsenäisellä ammatinharjoittajalla' tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa itsenäisesti ammattia ja on velvollinen:

— ottamaan vanhuusvakuutuksen itsenäisten ammatinharjoittajien järjestelmästä tai maksamaan siihen maksuja, taikka

— ottamaan pakollisen eläkevakuutuksen."

Saksan lainsäädäntö

11 *Bundeskindergeldgesetz*in (Saksan liittotasavallan lapsilisälaki, BGBl. I, s. 222, jäljempänä BKGG), joka on annettu 14.4.1964, sellaisena kuin se on muutettuna 21.1.1986 annetulla lailla, 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa säädetään, että henkilöillä,

joilla on kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka Saksassa, on oikeus perheavustuksiin lastensa ja heihin rinnastettavien osalta lain 2 §:n 1 momentin mukaisesti.

12 BKGG:n 2 §:n 5 momentin mukaan niitä lapsia, joilla ei ole Saksassa kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa, ei oteta huomioon perheavustuksia laskettaessa.

Pääasian oikeudenkäynti

13 Kulzer, joka on Saksan kansalainen, asuu Saksassa ja saa eläkkeellä olevana poliisilaitoksen virkamiehenä eläkettä Freistaat Bayerniltä. Hän on vuonna 1974 syntyneen Stefanien isä; Stefanie on vuodesta 1983 lähtien asunut Ranskassa yhdessä äitinsä kanssa, joka on Ranskan kansalainen ja eronnut Kulzerista. Äitinsä vuonna 1987 tapahtuneen kuoleman jälkeen Stefanie on asunut edelleen Ranskassa ranskalaisten isovanhempiensa luona. Hän on käynyt koulua Ranskassa ja koulujen loma-aikoina vieraillut säännöllisesti isänsä luona, joka on aina vastannut tyttärensä koulutus- ja elatuskustannuksista. Kulzer teki tyttärensä nimissä Saksan viranomaisille ilmoituksen toisesta kotipaikasta. Ranskan viranomaiset eivät ole maksaneet hänelle koskaan perheavustuksia.

14 Lokakuussa 1988 Kulzer vaati Freistaat Bayerniltä perheavustusten maksamista tyttärelleen Stefanielle BKGG:n mukaisesti. Tämä vaatimus ja Kulzerin myöhempi valitus hylättiin 27.7.1989 ja 5.12.1989 tehdyillä päätöksillä.

15 Sen jälkeen kun näistä päätöksistä nostettu kanne oli hylätty, Kulzer haki muutosta Landessozialgerichtissä, joka pysytti ensimmäisen oikeusasteen antaman tuomion sillä perusteella, että Kulzerin tytär asui Ranskassa. Tämä tuomioistuin katsoi, että Kulzerin toisesta kotipaikasta tekemän ilmoituksen tai koulujen loma-aikoina tapahtuvien tyttären säännöllisten vierailujen perusteella ei voitu katsoa, että

BKGG:ssä säädetty kotipaikkaa koskeva edellytys olisi täyttynyt. Tuomioistuin katsoi myös, ettei Kulzer voinut vedota asetuksen 73 artiklaan, koska hän oli eläkkeellä eikä siten ollut asetuksen 1 artiklassa tarkoitettu työntekijä tai asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu virkamies. Lisäksi asetuksen 77 artiklan 2 kohtaa ei voitu soveltaa, koska BKGG:n mukainen perheavustusten maksaminen ei liity millään tavalla eläkkeen saamiseen.

16 Kulzer teki tästä päätöksestä Revision-valituksen Bundessozialgerichtissä. Hän väitti tässä tuomioistuimessa muun muassa, että eläkkeellä olevana virkamiehenä hänellä oli asetuksen 73 artiklan mukaan oikeus myös BKGG:n mukaisiin perheavustuksiin.

17 Tämän vuoksi Bundessozialgericht päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) a) Sovelletaanko asetusta N:o 1408/71 ja erityisesti sen 73 artiklaa myös silloin, kun etuuteen oikeutettu (erityisesti palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja) ei itse ole käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen yhteisön alueella, vaan tätä oikeutta on käyttänyt lapsi, jolle perheetuutta haetaan?

b) Onko sillä merkitystä, toimiko toiseen jäsenvaltioon lapsen kanssa muuttanut toinen lapsen vanhemmista kuolemaansa saakka palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana?

2) Jos kysymykseen 1 vastataan myöntävästi,

katsotaanko myös eläkkeellä oleva poliisilaitoksen virkamies asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi virkamieheksi?"

18 Ennakkoratkaisukysymysten esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että tässä asiassa nousee esiin kaksi kysymystä, joista toinen koskee asetuksen 73 artiklaa ja toinen asetuksen 77 artiklaa.

Asetuksen 73 artiklaan liittyvä kysymys

19 Kansallinen tuomioistuin kysyy ensisijaisesti lähinnä sitä, onko asetuksen 73 artiklaa yhdessä saman asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan säännösten kanssa tulkittava Saksan lainsäädäntöön perustuvien perheavustusten maksamisen yhteydessä siten, että säännöksissä tarkoitetaan henkilöä, joka on tämän jäsenvaltion kansalainen ja joka saa tämän valtion lainsäädännön mukaan eläkkeellä olevana virkamiehenä vanhuusetuutta, silloin kun kyseinen henkilö on työskennellyt vain siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja kun hänen huollettavanaan oleva lapsi on liikkunut yhteisön alueella hänen entisen puolisonsa kanssa.

20 Toissijaisesti kansallinen tuomioistuin tiedustelee yhteisöjen tuomioistuimelta, onko sillä seikalla merkitystä tässä tilanteessa, että asianomaisen entinen puoliso on toiminut siinä jäsenvaltiossa, johon hän on muuttanut, palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana asetuksen 1 artiklan a kohdassa tarkoitetulla tavalla.

21 Näihin kysymyksiin vastattaessa on ensisijaisesti tutkittava, kuuluuko pääasian kantajan kaltainen henkilö, joka on eläkkeellä oleva virkamies ja joka on työskennellyt vain siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, asetuksen soveltamisalaan siinä tapauksessa, että hänen huollettavanaan oleva lapsi on liikkunut yhteisön alueella kantajan entisen puolison kanssa.

22 Asetuksen henkilöllinen soveltamisala määritellään sen 2 artiklassa, joka kuuluu "Yleisiä säännöksiä" -nimiseen I osastoon.

23 Tämän artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan muun muassa "palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia".

24 Asiassa 182/78, Pierik, 31.5.1979 antamassaan tuomiossa (Kok. 1979, s. 1977, 4 kohta) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että yleisesti sovellettavalla käsitteellä "työntekijä" tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, jotka on vakuutettu yhden tai useamman jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön mukaisesti riippumatta siitä, ovatko he ansiotyössä. Näin ollen, vaikka yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti maksettavia eläkkeitä saavat eläkeläiset eivät olisi ansiotyössä, heihin sovelletaan asetuksen "työntekijöitä" koskevia säännöksiä, koska he kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmään, ellei heitä varten ole laadittu erityissäännöksiä.

25 Asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa säädetään, että asetusta sovelletaan myös virkamiehiin, jos heihin sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon tätä asetusta sovelletaan. Perustamissopimuksen järjestelmässä virkamiehiä pidetään palkattuina työntekijöinä (ks. asia C-71/93, Van Poucke, tuomio 24.3.1994, Kok. 1994, s. I-1101, 17 kohta).

26 Samoista syistä, joiden vuoksi yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Pierik antamassaan tuomiossa, että käsitteellä "työntekijä" tarkoitetaan myös eläkkeellä olevia työntekijöitä, käsitteellä "virkamies", joka sisältyy siihen yleisesti sovellettavaan säännökseen, jossa asetuksen henkilöllinen soveltamisala määritellään, on ymmärrettävä tarkoitettavan eläkkeellä olevia virkamiehiä, jotka eivät enää tee työtä, jos heihin sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon tätä asetusta sovelletaan.

27 Sen seikan osalta, että ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitettu henkilö ei ole koskaan itse liikkunut yhteisön alueella, on aluksi todettava, että asetuksen N:o 1408/71 neljännessä perustelukappaleessa, sellaisena kuin se oli alkuperäisessä

sanamuodossaan, todetaan, että "niiden merkittävien erojen vuoksi, joita kansallisissa lainsäädännöissä on niiden henkilöllisen ulottuvuuden osalta, on suotavaa luoda periaate, jonka mukaan asetusta sovelletaan kaikkiin niihin jäsenvaltioiden kansalaisiin, jotka ovat vakuutettuja palkattujen työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmissä".

28 Lisäksi asetuksen 1 artiklan a kohdassa käsitteillä "palkattu työntekijä" ja "itsenäinen ammatinharjoittaja" tarkoitetaan ilman mitään rajoituksia "henkilöä", joka on vakuutettu yhdessä tässä artiklassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä kyseisessä säännöksessä mainittujen vakuutustapahtumien ja olosuhteiden varalta (ks. vastaavasti asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990, Kok. 1990, s. I-1755, 9 kohta). Asetuksen 2 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaan asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja virkamiehiin, joihin sovelletaan tai on sovellettu yhden ainoan valtion lainsäädäntöä.

29 Asiassa 44/65, Singer, 9.12.1965 antamassaan tuomiossa (Kok. 1965, s. 1191 ja erityisesti s. 1198 ja 1199) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että siirtotyöläisten sosiaaliturvasta 25 päivänä syyskuuta 1958 annetun neuvoston asetuksen N:o 3 (EYVL 1958, 30, s. 561) 52 artiklaa sovellettiin kaikkiin henkilöihin, jotka saivat etuuksia jäsenvaltion lainsäädännön perusteella, ja että käsitteellä "työntekijä" ei siten tarkoitettu vain siirtotyöläisiä sanan suppeassa merkityksessä tai vain työn tekemiseen liittyviä paikanvaihdoksia.

30 Asetuksen N:o 1408/71 viidennen perustelukappaleen alkuperäisen sanamuodon mukaan asetuksessa säädetyissä kansallisen sosiaaliturvalainsäädännön yhteensovittamissäännöissä tarkoitetaan myös tilannetta, jossa työntekijän perheenjäsenet liikkuvat yhteisön alueella.

31 On siten syytä todeta, että pääasian kantajan kaltainen henkilö, joka on eläkkeellä oleva virkamies ja joka on työskennellyt vain siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalai-

nen hän on, kuuluu asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan siinä tapauksessa, että hänen huollettavanaan oleva lapsi on liikkunut yhteisön alueella kantajan entisen puolison kanssa, jos virkamieheen sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon tätä asetusta sovelletaan.

32 Näin ollen ei ole tarpeen tutkia, onko sillä seikalla merkitystä, että pääasian kantajan entinen puoliso on liikuttuaan yhteisön alueella toiminut palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

33 On siten tutkittava, voiko tällainen henkilö vedota asetuksen 73 artiklaan saadakseen Saksan laissa säädettyjä perheavustuksia.

34 Vaikka asetuksen 73 artikla ei nimenomaisesti koske virkamiehiä, pääasian kantajan kaltaisen henkilön asema on pääsääntöisesti rinnastettava asetuksen 1 artiklan a kohdassa tarkoitettujen palkattujen työntekijöiden asemaan, koska virkamiehiä pidetään perustamissopimuksen järjestelmässä palkattuina työntekijöinä, kuten tämän tuomion 25 kohdasta ilmenee.

35 Asetuksen 73 artiklassa oleva käsite "palkattu työntekijä" on määritelty 1 artiklan a kohdassa. Asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan mukainen määritelmä kuitenkin syrjäyttää tämän määritelmän silloin, kun perhe-etuuksien maksamiseen toimivaltainen laitos on asetuksen III osaston 7 luvun mukaan saksalainen.

36 Tämän liitteen sanamuodostakin, johon viitataan asetuksen 1 artiklan a kohdan ii alakohdassa, ilmenee, että ainoastaan niillä työntekijöillä, jotka on pakollisesti vakuutettu jossakin siinä mainituista järjestelmistä, on oikeus Saksan perheavustuksiin asetuksen III osaston 7 luvun nojalla (asia C-266/95, Merino García, tuomio 12.6.1997, Kok. 1997, s. I-3279, 24 kohta).

37 Näin ollen sen salliminen, että pääasian kantajan kaltainen eläkkeellä oleva virkamies vetoaa asetuksen 73 artiklaan saadakseen saksalaisia perheavustuksia sen perusteella, että virkamiesten asema on yleisesti ottaen rinnastettava palkattujen työntekijöiden asemaan, olisi liitteen I säännösten vastaista.

38 Edellä esitetyn perusteella asetuksen 73 artiklaa koskevaan kysymykseen on vastattava, että tätä artiklaa yhdessä saman asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan säännösten kanssa on tulkittava Saksan lainsäädäntöön perustuvien perheavustusten maksamisen yhteydessä siten, että säännöksissä ei tarkoiteta henkilöä, joka on tämän jäsenvaltion kansalainen ja joka saa tämän valtion lainsäädännön mukaan eläkkeellä olevana virkamiehenä vanhuusetuutta, silloin kun kyseinen henkilö on työskennellyt vain siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja kun hänen huollettavanaan oleva lapsi on liikkunut yhteisön alueella hänen entisen puolisonsa kanssa.

Asetuksen 77 artiklaa koskeva kysymys

39 Jotta kansalliselle tuomioistuimelle saadaan vastatuksi mahdollisimman täydellisellä ja hyödyllisellä tavalla, on pääasian olosuhteet huomioon ottaen syytä tutkia, onko asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan pääasian kantajan kaltaisen sellaisen henkilön asemaa, joka saa eläkettä virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmän perusteella, kuten komissio väittää.

40 Asiassa 129/78, Lohmann, 8.3.1979 antamassaan tuomiossa (Kok. 1979, s. 853) yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohdassa käytetyllä käsitteellä "lainsäädäntö" on sama sisältö, joka on määritelty asetuksen 1 artiklan j kohdassa. Tällä säännöksellä ei siis tarkoiteta lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä tai muita toimia, jotka liittyvät asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa mainittuihin etuusluokkiin, joihin kuuluvat muun muassa virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmät.

41 Tämä päätelmä ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, että henkilö, joka saa eläkettä virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmän perusteella, voisi vedota asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohtaan, jos hän saa muutakin tässä säännöksessä tarkoitettua vanhuusetuutta. Asiakirja-aineiston perusteella ei kuitenkaan voida päätellä, onko tilanne tämä pääasian kantajan osalta.

42 Asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohtaa koskevaan kysymykseen on siten vastattava, että tätä säännöstä on tulkittava siten, että siinä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka saa eläkettä yksinomaan virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmän perusteella.

Oikeudenkäyntikulut

43 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Bundessozialgerichtin 30.4.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2001/83, sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 3427/89 sekä 30 päivänä huhtikuuta 1992 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1247/92, 73 artiklaa yhdessä saman asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan säännösten kanssa on tulkittava Saksan lainsäädäntöön perustuvien perheavustusten maksamisen yhteydessä siten, että säännöksissä ei tarkoiteta henkilöä, joka on tämän jäsenvaltion kansalainen ja joka saa tämän valtion lainsäädännön mukaan eläkkeellä olevana virkamiehenä vanhuusetuutta, silloin kun kyseinen henkilö on työskennellyt vain siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja kun hänen huollettavanaan oleva lapsi on liikkunut yhteisön alueella hänen entisen puolisonsa kanssa.**

2) **Muutetun asetuksen N:o 1408/71 77 artiklan 2 kohdan a alakohtaa on tulkittava siten, että siinä ei tarkoiteta sellaista henkilöä, joka saa eläkettä yksinomaan virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmän perusteella.**

Gulmann Moitinho de Almeida Edward

Puissochet Jann

Julistettiin Luxemburgissa 5 päivänä maaliskuuta 1998.

R. Grass C. Gulmann

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja